

MINISTER
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Warszawa, dnia 7 grudnia 2018 r.

Elżbieta Bojanowska
Podsekretarz Stanu

DPS.I.053.960.2018.MBo

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w związku z petycją przekazaną w dniu 26 września br. przez Ministerstwo Finansów, uprzejmie przedstawiam następujące informacje.

W dniu 26 września br. do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wpłynęła przy piśmie Ministerstwa Finansów petycja, w ramach której przedstawiono propozycję dotyczącą opracowania rozwiązań prawnych mających na celu przyznanie niektórym grupom społecznym, w tym osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym, mającym trudności w zabezpieczeniu różnych potrzeb życiowych – świadczenia w postaci zasiłku opieki społecznej. W ramach petycji zaproponowano warunki przyznania tego świadczenia, wysokość świadczenia okres jego wypłacania, a także ewentualne dodatki.

Na wstępie należy wskazać, że podejmując decyzję w sprawach kompleksowych rozwiązań, w tym przypadku systemowych, należy mieć na uwadze funkcjonujący w Polsce system zabezpieczenia społecznego, oferujący świadczenia socjalne o charakterze składkowym i nieskładkowym. Zabezpieczenie społeczne obejmuje m.in. sprawy ubezpieczeń społecznych i zaopatrzenia społecznego, pomocy społecznej i świadczeń dla osób i gospodarstw domowych w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, rządowych programów w zakresie pomocy społecznej, świadczeń socjalnych, zatrudnienia, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością.

Polski system zabezpieczenia społecznego nie skupia się na jednej kategorii osób, ale ma charakter kompleksowy. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Państwo zostało zobowiązane do zaspokajania podstawowych potrzeb wszystkich obywateli, którzy bez swej winy nie mogą sobie zapewnić wystarczających środków utrzymania.

Większość świadczeń kwalifikowana jest jako przysługująca z systemu ubezpieczeń społecznych (emerytury i renty – świadczenia wypłacane osobom w przypadku osiągnięcia wieku emerytalnego, utraty przez nie zdolności do wykonywania pracy, mającym wymagany okres składkowy i nieskładkowy). Inne natomiast przysługują na zasadach ustalonych w odpowiednich regulacjach zaliczanych do systemów pozaubezpieczeniowych.

Wsparcie dla rodzin wychowujących dzieci, w tym dzieci niepełnosprawne oraz osób niepełnosprawnych realizowane jest na podstawie wielu aktów prawnych, w tym m.in. ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Podstawową formę wsparcia rodzin wychowujących dzieci stanowi rządowy Program „Rodzina 500+”, wprowadzony, od dnia 1 kwietnia 2016 r. przez obecny rząd, ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

Świadczenie wychowawcze przysługuje w wysokości 500 zł miesięcznie na dziecko w wieku do ukończenia 18 roku życia. Przyznanie świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko, rozumiane jako jedyne lub najstarsze dziecko w wieku do ukończenia 18 roku życia, jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego, które wynosi 800 zł miesięcznie na osobę w rodzinie lub 1200 zł w przypadku rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym. Natomiast świadczenie wychowawcze na drugie i każde kolejne dziecko rodzinie przysługuje wszystkim rodzinom, bez względu na ich dochód.

Do czasu wprowadzenia świadczenia wychowawczego w ramach rządowego Programu „Rodzina 500+”, podstawową formę wsparcia rodzin wychowujących dzieci stanowił system świadczeń rodzinnych określony w ustawie z dnia 28 listopada 20013 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1952, z późn. zm.). W ramach systemu świadczeń rodzinnych rodzicom przysługują zasiłek rodzinny z dodatkami, świadczenia związane z urodzeniem dziecka oraz świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy.

Prawo do zasiłku rodzinnego przysługuje, jeśli miesięczny dochód netto rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 674 zł miesięcznie, a w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko niepełnosprawne – kwoty 764 zł miesięcznie.

Aktualnie wysokość zasiłku rodzinnego wynosi miesięcznie:

- 95 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- 124 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia,
- 135 zł na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Rodzina, która jest uprawniona do zasiłku rodzinnego może korzystać z dodatków do zasiłku rodzinnego w zależności od indywidualnej sytuacji rodzinnej. Ustawa o świadczeniach rodzinnych przewiduje następujące dodatki do zasiłku rodzinnego:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka - 1000 zł jednorazowo,
- dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej - 95 zł miesięcznie na każde trzecie i każde kolejne dziecko w rodzinie uprawnione do zasiłku rodzinnego,
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego - 400 zł miesięcznie co do zasady przez okres 24 miesięcy,
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego - 90 zł miesięcznie na dziecko do ukończenia 5 roku życia lub 110 zł miesięcznie na dziecko pomiędzy 5 a 24 rokiem życia,
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka - 193 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej niż 386 zł na wszystkie dzieci, w przypadku dziecka niepełnosprawnego kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160 zł na wszystkie dzieci,
- dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego - przysługuje raz w roku szkolnym w wysokości 100 zł na dziecko,

- dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania – przysługuje:
 - w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej lub gimnazjum w przypadku dziecka lub osoby uczącej się, legitymującej się orzeczeniem o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności - w wysokości 113 zł miesięcznie na dziecko albo
 - w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, w przypadku dojazdu do szkoły ponadgimnazjalnej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadgimnazjalnej – w wysokości 69 zł miesięcznie na dziecko.

Ponadto w ramach świadczeń związanych z urodzeniem dziecka przysługuje jednorazowa zapomoga uzależniona od spełnienia kryterium dochodowego, zapomoga uchwalona w drodze uchwały przez gminę z jej środków własnych oraz świadczenia rodzicielskie.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje rodzicom, którzy z powodu swojej sytuacji zawodowej nie mogą skorzystać z zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. Ze wsparcia tego korzystają przede wszystkim osoby bezrobotne, studenci oraz pracujący na umowę o dzieło. Świadczenie rodzicielskie w wysokości 1000 zł miesięcznie nie jest uzależnione od kryterium dochodowego i przysługuje przez rok (52 tygodnie) po urodzeniu dziecka w wysokości 1000 zł miesięcznie, a w przypadku urodzenia wieloraczków ten okres może być wydłużony nawet do 71 tygodni.

Poza zasiłkami rodzinnymi i przysługującymi do nich dodatkami, w ramach świadczeń rodzinnych, mogą przysługiwać następujące rodzaje świadczeń opiekuńczych:

- 1) zasiłek pielęgnacyjny – 184,42 zł miesięcznie, a od 1 listopada 2019 r. 215,84 zł miesięcznie - przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osobie, która ukończyła 75 lat. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje także osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje bez względu na osiągnięty dochód, w wysokości 153 zł miesięcznie, przez okres legitymowania się odpowiednim orzeczeniem o niepełnosprawności lub na stałe osobom w wieku powyżej 75 r. życia. Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobom uprawnionym do dodatku pielęgnacyjnego w ramach świadczenia emerytalno-rentowego),
- 2) świadczenie pielęgnacyjne – od 1 stycznia 2018 r. w wysokości 1477 zł miesięcznie przysługuje matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną oraz innym osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, którzy sprawują opiekę nad niepełnosprawnym dzieckiem, jeżeli niepełnosprawność dziecka powstała nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia,

3) specjalny zasiłek opiekuńczy – od 1 listopada 2018 r. w wysokości 620 zł miesięcznie przysługuje osobom niepodejmującym lub rezygnującym z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny bez względu na wiek powstania niepełnosprawności. W praktyce, specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, które nie spełniają warunków otrzymywania świadczenia pielęgnacyjnego, tj. przede wszystkim ww. warunku daty powstania w dzieciństwie niepełnosprawności osoby wymagającej opieki. Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje po spełnieniu kryterium dochodowego, które wynosi 764 zł miesięcznie w przeliczeniu na osobę w rodzinie osoby sprawującej opiekę i osoby wymagającej opieki. Prawo do tego świadczenia ustala się co do zasady na okres od 1 listopada do 30 października roku kolejnego.

Ponadto, z dniem 5 września 2015 r. do systemu świadczeń rodzinnych wprowadzono możliwość przyznania przez gminę dodatkowego świadczenia na rzecz rodziny. Gmina, biorąc pod uwagę lokalne potrzeby swoich mieszkańców w zakresie świadczeń na rzecz rodziny, może w drodze uchwały podjętej przez radę gminy, ustanowić świadczenia na rzecz rodziny. Decyzja o tym, czy oraz w jakiej wysokości wprowadzić takie dodatkowe, świadczenie, należy do wyłącznej właściwości rady gminy. Świadczenie to finansowane jest ze środków własnych gminy.

Na podstawie ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłku dla opiekuna wypłacany jest zasiłek dla opiekuna – od 1 listopada 2018 r. w wysokości 620 zł miesięcznie - rodzaj świadczenia wypłacanego przez gminy, w związku z realizacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 grudnia 2013 r., tym opiekunom dorosłych osób niepełnosprawnych, których decyzje w sprawach świadczeń pielęgnacyjnych wygasły z mocy prawa z dniem 1 lipca 2013 r. i którzy są nieaktywni zawodowo z powodu konieczności sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. Przysługuje niezależnie od dochodu i wynosi 520 zł miesięcznie. Za osoby pobierające to świadczenie co do zasady są również opłacane składki na ubezpieczenie emerytalno – rentowe oraz ubezpieczenie zdrowotne.

Odnosnie pomocy osobom uprawnionym do alimentów prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego ma osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie więcej niż 500 zł miesięcznie. Przyznanie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego wynoszącego 725 zł w przeliczeniu na osobę w rodzinie.

W obowiązującym systemie prawnym przewidziano możliwość uzyskania świadczenia z budżetu państwa w postaci renty socjalnej. Celem renty socjalnej jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy. Renta socjalna przeznaczona jest dla osób, które w większości nigdy nie osiągają samodzielności życiowej, w wieku dorosłym zamieszkują z rodzicami lub też przebywają wiele lat w instytucjonalnych formach opieki, takich jak domy pomocy społecznej. Świadczenie to jest wyrazem szczególnej troski państwa o osoby nieposiadające zdolności do podjęcia jakiegokolwiek pracy.

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1340 i 1669) renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18. roku życia,
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25. roku życia,
- 3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Całkowicie niezdolną do pracy, w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270) jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Osoby niepełnosprawne, które nie mają prawa do renty socjalnej ani do renty z tytułu niezdolności do pracy z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i które nie mają dochodu bądź ich dochód nie przekracza odpowiednich kryteriów dochodowych (dla osoby samotnie gospodarującej kryterium dochodowym jest dochód nieprzekraczający kwoty 701 zł, dla osoby w rodzinie – kwoty 528 zł, dla rodziny – sumy kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie), mogą ubiegać się o pomoc finansową z ośrodka pomocy społecznej w miejscu zamieszkania.

Pomoc społeczna umożliwia przewyższanie trudnych sytuacji życiowych osobom które nie są w stanie same ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Formy świadczeń i zasady udzielania pomocy określa ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 i 1693).

Osoby i rodziny, które pomimo wykorzystania własnych uprawnień, zasobów i możliwości nie są w stanie samodzielnie przewyżżyć problemów życiowych mogą zwrócić się o wsparcie do ośrodka pomocy społecznej w miejscu zamieszkania. Przy rozpatrywaniu wniosków o pomoc pracownicy ośrodka kierują się zasadami określonymi w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Ośrodki udzielają wsparcia w różnych formach, zarówno pieniężnych jak i niepieniężnych.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej ustala się przez porównanie dochodu osoby lub rodziny z odpowiednim kryterium dochodowym. Kryterium to od dnia 1 października 2018 r. wynosi 701 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 528 zł dla osoby w rodzinie. Obok kryterium dochodowego powinien wystąpić co najmniej jeden z powodów wymienionych w art. 7 pkt. 2-15 ustawy o pomocy społecznej, np. niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba i inne.

Natomiast w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobom i rodzinom, których dochody przekraczają ustawowe kryteria możliwe jest przyznanie pomocy finansowej w formie bezzwrotnego specjalnego zasiłku celowego lub zasiłku okresowego, celowego czy pomocy rzeczowej pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku albo wydatków na pomoc rzeczową. Świadczenia te przyznawane są na zasadach specjalnych, w sytuacjach wyjątkowych. Ponadto ośrodki pomocy społecznej udzielają pomocy żywnościowej w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą również ubiegać się o wsparcie z Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020.

